

samarbejde med ledelsen af den institution, hvorfra den pågældende er løsladt. Pr. 31. dec. 1948 var 2860 personer, som havde fået betinget dom, betinget benådning, eller for hvem tiltale betingelsesvis var frafaldet, under tilsyn, hvorhos tilsyn førtes med 2382 personer, der var løsladt på prøve.

I de forløbne år må denne tilsynsvirksomhed vistnok siges i det store og hele at have virket tilfredsstillende. Da imidlertid den seneste tids røre og interesse for samfundets bekæmpelse af kriminaliteten flere gange har bragt også tilsynsvirksomhed i almindelighed frem i søgelyset, har man indenfor de tilsynsførende foreninger drøftet, om ikke tiden nu var inde til en gennemgang af de i løbet af 15-årsperioden indvundne erfaringer.

På foranledning af formanden for Fængsels hjælpen og Fængsels selskabernes Samvirke, direktør *O. Schlegel*, er der nedsat et udvalg til undersøgelse af tilsynsvirksomheden. Det består af afdelingsinspektør *P. Amundsen*, afdelingsleder fru *Bielefeldt*, dommer *B. Dybdal*, fængselsinspektør *Borgsmidt-Hansen*, kst. vicedirektør *Hye-Knudsen*, fængselsinspektør *Cai Jensen*, kontorchef *Leudesdorff*, afdelingsleder *Elisabeth Møller*, kst. dommer *Helga Pedersen* og direktør *O. Schlegel* (formand).

Den yderste ramme for udvalgets arbejde er fastslået i første udvalgs-møde, idet man er enige om, at man ikke bør indføre en ordning med professionelle statstilsynsførende, men bibeholde den nuværende på frivilligt og privat grundlag hvilende ordning. Udvalget forventer at afslutte sit arbejde inden 1. maj 1949.

Helga Pedersen.

Litteratur.

Nold Halder: DER STRAFVOLLZUG IN SCHWEDEN UND DIE SCHWEIZERISCHE STRAFERZIEHUNG (Bericht über eine Studiereise nach Schweden, erstattet im Auftrag der schweizerischen Strafvollzugskommission an die interkantonale Justiz- und Polizeikonferenz). St. Gallen 1948. Anm. av överdirektör Hardy Göransson.

När den svenska riksdagen i december 1945 antog den nya lagen om verkställighet av frihetsstraff, diskuterades också frågan, vid vilken tidpunkt lagen skulle sättas i kraft. Ehuru principerna i reformen icke kunde fullt genomföras förrän ett tillräckligt antal nya anstalter kommit till stånd och de äldre anstalterna blivit moderniserade, syntes det olämpligt att i avvaktan på omorganisationen av anstalterna skjuta upp ikraftträdandet på obestämd tid. Regering och riksdag enades därför om att sätta lagen i kraft den 1 juli 1946. Därvid räknade man med att under en över-

gångstid ge anstalterna och därmed vissa delar av verkställigheten en mera provisorisk karaktär.

Bristen på material och arbetskraft gör denna övergångstid längre än man ursprungligen avsåg. Uppskovet medför svårigheter men ger å andra sidan myndigheterna tillfälle att med ledning av erfarenheterna av den nya verkställigheten ytterligare överväga anstaltsproblemet. Utvidgningen av den öppna vården fortgår genom inrättande av nya kolonier. Efter den 1 juli 1946 ha elva kolonier anskaffats; hela antalet uppgår till 19 med sammanlagt 500—600 öppna platser. En del av kolonierna ha mycket provisorisk karaktär, ibland få både personal och intagna bo i baracker. I vissa fall komma barackerna att efter hand ersättas med permanenta byggnader; i andra fall är avsikten att upplösa kolonien och flytta den till någon annan plats, när de aktuella arbetsuppgifterna äro slutförda.

För den som är van att med ordet straffanstalt förbinda föreställningen om en massiv byggnad med enrumssystem, stora verkstadslokaler, tidsenliga, hygieniska anordningar och över huvud all den regelmässighet som traditionellt hör till anstaltsvård, kunna dessa mycket enkla, ibland ambulering anläggningar te sig främmande. Erfarenheterna hittills hava emellertid varit goda, kolonierna passa uppenbarligen för svenska förhållanden; de hundratals intagna som för närvarande vårdas å kolonier ha i allmänhet väl motsvarat förtroendet och utfört ett mycket värdefullt arbete. Det finns åtskilligt i den svenska reformen som ställer vedertagna straff- och verkställighetsprinciper på huvudet. Sådant kan och bör diskuteras, men alltid med hänsynstagande till de människor och den miljö där reformen skall föras ut i livet.

Dessa allmänna reflexioner ha föranletts av ovannämnda bok »*Der Strafvollzug in Schweden und die schweizerische Straferziehung*«. Dess författare, *Nold Halder*, är förutvarande direktör vid den kantonala straffanstalten i S:t Gallen i Schweiz. Tillsammans med 13 landsmän från olika kantoner besökte han i juli månad 1947 svenska fängvårdsanstalter. Boken är alltså en reseberättelse, där han summerar sina intryck från resan, som företogs på offentligt uppdrag i syfte att pröva de nya svenska metoderna »förutsättningslöst och med kritisk blick för de reala möjligheterna«. Åtskilligt i den svenska reformen finner författaren värt att efterlikna: de nyuppförda centrala anstalternas byggnadssätt, strävandena att göra anstalterna små, tillgången till gemensamhetssalar under fritiden, den diskreta fängdräkten, de relativt höga arbetspremierna, idrott och sport vid anstalterna o. s. v. Att han riktar kritik mot vissa förhållanden i sitt eget land, t. ex. disciplinstraffen i form av hel- eller halv-mörk cell, vatten och bröd, hårt nattläger m. m., kan i förstone te sig som en borgen för att författaren verkligen vill göra en objektiv jämförelse mellan sitt eget land och Sverige. Så är det emellertid inte. Den förutsättningslösa prövningen har i vissa partier fått vika för en i irriterad ton hållen polemik.

Författarens inställning till den svenska straffverkställigheten blir mera förklarlig sedan man läst förordet. Den svenska fängselse-reformen

har, berättar han, tilldragit sig stor uppmärksamhet i den offentliga debatten i Schweiz, bland annat i tidningarna; de svenska metoderna ha »framhävts på ett okritiskt sätt medan de schweiziska fängelseförhållandena blivit föremål för ensidig svartmålning». Då detta framkallade oro icke blott hos befolkningen utan också hos myndigheterna, beslöt man att sända en studiekommission till Sverige. Med tillfredsställelse konstaterar författaren, att schweizarnas goda rykte såsom anhängare av en human och uppfostrande straffverkställighet icke vederlagts av vad han sett under resan.

Författaren är misslynt med allehanda företeelser i Sverige, t. ex. vår finanspolitik och importen av lyxvaror. Liksom många andra resenärer försöker han sig på en analys av folklynnnet i det land där han befinner sig. Han medger att han i brist på tillräckligt omfattande studier måste stanna vid antydningar och förmodanden men följer sedan det välkända mönstret: generaliseringar av ett yttrande, en händelse eller en tidningsnotis. Resultatet blir ofta befängt. Han påstår t. ex. att svenskens böjelse för bostadslyx har fört många i fängelse. Alldeles obegriplig är uppgiften att s. k. *Schuldgefängnisse* alltjämt finnas kvar.

I sina slutord uppmanar författaren sina landsmän att vänta tre, fem eller tio år för att se vad det kan bli av »det djärva experimentet» i Sverige. Det hade varit lyckligt om han själv hade velat tillämpa den regeln. I stället faller han kategoriska omdömen om ett fängelsesystem som vid hans besök inte var mer än årsgammalt.

Det lönar sig knappast att här ingå på alla de gamla stridsämnen som författaren för in i diskussionen. Att taga upp frågan om förhållandet mellan individualprevention och allmänprevention skulle spränga ramen för en anmälan och därtill vara till föga gagn, då författaren själv mindre diskuterar än deklarerar. En egendomlig benägenhet att rida på ord kommer till synes. Sålunda påpekar han att medan den schweiziska lagen anger syftet med straffverkställigheten vara både förbättring och anpassning i samhället, talar den svenska lagen enbart om anpassning. Härav drar han slutsatsen att det pedagogiska och uppfostrande momentet saknas. Till detta kan i korthet svaras att justitieministern i sina motiv till lagen angivit att verkställighetens syfte är att giva den intagne en behandling som ger honom bättre möjligheter att börja ett nytt liv. Det är självklart att varje verksamhet som har ett sådant syfte måste taga sikte på den enskildes uppfostran. Det torde emellertid vara pedagogiskt verkningsfullare att uttrycka detta med ord som icke häntyda på ett etiskt förfall. I överensstämmelse härmed har man sökt i lagen och ännu mer i praxis undvika uttryck som kunna mobilisera upp motstånd mot uppfostringsarbetet. Ord som *fänge* och *fängelse* ha utbyts mot *intagen* och *anstalt*. Till och med ordet *disciplin* har, som författaren riktigt anmärker, fått vika för andra uttryckssätt, t. ex. ordning. Detta stämmer med utvecklingen i övrigt i vårt land, där det preussiskt klingande ordet *disciplin* numera knappast förekommer annat än i militära sammanhang. Till frågan hur långt man skall driva kravet på ordning inom anstaltslivet återkommer författaren gång efter annan. Att rakkniv

och rakborste ligga på bordet i intagens rum föranleder anmärkningen att förekomsten av dessa toalettartiklar inte förvånar schweizare, »da wir auch unseren Gefangenen solche Gegenstände aushändigen — nur sind sie bei uns in den Zellenkästchen versorgt!«. Nu är det tyvärr så att vi i stor utsträckning sakna skåp och lådor i bostadsrummen, men även om de funnos vet jag att vi ha en mindre rigorös ordning än vid många utländska anstalter. Jag kan inte se någon fara i detta. Var sak bör stå på sin plats, men jag tror inte på värdet av att in i smådetaljer reglera den intagnes förehavanden.

Med stort intresse går författaren löst på en mängd detaljfrågor och uttalar sig med kategorisk säkerhet om vad som bör eller inte bör vara. Han finner det helt i sin ordning att en fånge som bor i ett rum med *stort* gallerfönster har gardiner framför fönstret men ogillar gardiner framför ett *litet* gallerfönstret; sådant betecknas som ytlighet, illusion o. s. v. Av omtanke särskilt om de talrika psykopaterna ifrågasätter författaren lämpligheten av att låta de intagna läsa dagliga tidningar, eftersom dessa under sensationella rubriker innehålla uppgifter om olycksfall och brott, liksom ensidigt färgade politiska ledare. Han rekommenderar i stället opolitiska veckotidningar och orienterande anstaltstidningar. Min erfarenhet är att större delen av anstaltsklientelet saknar intresse för politiska, sociala och ideella strävanden. Detta inre armod hindrar dem från att enrollera sig i föreningar och andra sammanlutningar. Om vi nu skola uppfostra dem icke för fängelset utan för livet, böra de väl under anstaltsvistelsen inte undanhållas vad som sker utanför murarna. Jag medger att brottsreportagen kan bereda vissa bekymmer, men av den politiska striden har så vitt jag vet inte ens de labila psykopaterna i våra anstalter tagit skada. Under fjolårets häftiga valstrid anordnades till och med politiska föredrag för de intagna vid vår största fångvårdsanstalt. En representant för ettvarvt av de stora politiska partierna fick därvid framlägga sitt partis syn på stridsfrågorna.

I ett kort avsnitt behandlas kriminalstatistiken såsom mätare på brottslighetens omfattning och straffsystemets effektivitet. Utrymmet medger icke att jag närmare ingår på vissa oriktigheter — t. ex. omfattningen av det svenska straffregistret — men man kan beklaga att författaren ej funnit anledning att presentera några sifferuppgifter angående brottslighetstalen och fängelsebeläggningen i Sverige och Schweiz. Vi ha på senaste åren haft 2.000—2.300 intagna på våra anstalter. Antalet på samtliga schweiziska anstalter torde uppgå till 5.000 à 6.000. Differensen blir ändå större om man tar hänsyn till de båda ländernas befolkningssiffror.

Hardy Göransson.

Hans Thornstedt: OM FÖRETAGARANSVAR, Stockholm 1948. Anmeldt af Statsadvokat Jørgen Trolle.

De strafferetlige problemer, som politiforseelserne frembyder, har altid været yderst stedmoderligt behandlet i den juridiske litteratur¹⁾. Og det er sjældent, at der i praksis ved domsskrivning gøres meget ud af dem. Og dog frembyder overtrædelser af straffebudene i en række speciallove og vedtægter et stort antal yderst vanskelige og komplicerede spørgsmål, som praktikerne langsomt må erhverve kendskab til uden væsentlig vejledning i trykte kilder.

Dette i forbindelse med, at lovgivningsteknikken er meget indviklet på disse områder i Danmark, har ind imellem kunnet føles som utilfredsstillende under den mægtige vækst, som antallet af politisager er undergået med tilkomsten af krigstidens kriselovgivning. En række spørgsmål er blevet løst uensartet og efter skøn — og en del sager er vel blevet afgjort på bedste beskub, uden at hverken politi eller domstol overhovedet har gjort sig klart, at der forelå et problem i sagen.

Det er derfor af stor interesse også for os danske, at der i Sverige er fremkommet den foreliggende store afhandling af *Hans Thornstedt* om »Företagaransvaret«. Herved forstår forfatteren ansvaret for lovovertrædelser — fortrinsvis af næringsretlig natur — der har forbindelse med driften af en virksomhed eller bestyrelsen af en ejendom. Indenfor dansk ret har en række spørgsmål af tilsvarende art været behandlet af Professor *Hurwitz*²⁾, som har talt om »Objektivt Driftslederansvar« og »Objektivt Ejeransvar«. De herhen hørende arter ansvar er i svensk såvelsom i dansk ret udformet efter specielle regler, der er bygget på lovgivning og praksis og afviger fra de almindelige strafferetlige grundsætninger. Den svenske lovgivning på dette retsområde synes dog væsentligt mere udviklet end den tilsvarende danske.

Det ejendommelige ved dem er, at de fortrinsvis rammer virksomhedens ejer eller ejendommens ejer eller besidder.

Det er dette specialstrafferetlige »driftsherreansvar«, der er genstand for forfatterens overordentlig udførlige og skarpsindige undersøgelse. Det frembyder et væld af problemer, som også kendes i dansk ret. I hvilket omfang hæfter chefen for et stormagasin for en prisovertrædelse i en af dets afdelinger? Og hvem — afdelingschef, expedienter — kan eventuelt drages til ansvar sammen med ham eller i stedet for ham? Forholdet ser ud til at være det, at svensk ret har haft opmærksomheden mere henvendt på disse spørgsmål end dansk ret, idet lovgivningen i Sverige yder flere positive bidrag til deres løsning end hos os. Lovene kender således en række typer af ansvar, hvis nærmere beskaffenhed undersøges i bogen. Her i landet er det ligesom opmærksomheden ikke har været rettet på de her omhandlede spørgsmål. Lovgivningen indeholder ikke mange bidrag til deres løsning og praksis synes at have klaret sig fra tilfælde til tilfælde uden større principielle overvejelser, således at man kun på visse områder har

¹⁾ *Krabbe* har dog i U.f.R. 1942 B behandlet herhen hørende spørgsmål.

²⁾ *Kollektive Enheders pønale Ansvar* 1933, navnlig p. 138 ff.

enkelte skarpt afgrænsede typeafgørelser. En nylig afsagt højesteretsdom har således taget stilling til spørgsmålet om restauratørens ansvar ved tjenerpersonalets ulovlige udskænkning af stærke drikke. Dommen statuerede nærmest — vistnok i overensstemmelse med det hidtil antagne — et ret strengt uagtsomhedsansvar og med en vis bevisbyrde for restauratøren, men ikke strikt ansvar.

I et indledende afsnit undersøges, om der i almindelighed i specialstrafferetten i subjektiv henseende kræves forsæt, uagtsomhed — eventuelt i meget ringe grad — eller om der er strikt ansvar. Det sidste synes at være tilfældet i flere tilfælde i Sverige end antaget i Danmark, hvor man vist i almindelighed holder på et strengt ansvar for uagtsomhed. I praksis har det naturligvis stor betydning, i hvilket omfang man præsumerer uagtsomhed og lader den sigtede have en pligt til at modbevise forhåndsformodningen herom. Strengthed i denne henseende får ansvaret til at nærme sig det strikte ansvar.

Interessant er oversigten over de reale hensyn, der ligger bag opbygningen af systemet. Hovedvanskeligheden er den, at lovgivningen på disse områder må være effektiv og ansvarsreglerne derfor til en vis grad strenge; men de bør på den anden side ikke være så strenge, at straffen fremtræder som urimelig eller besynderlig og derved i det hele kompromitterer retsforfølgningen på disse områder.

Desværre kan en anmeldelse ikke nærmere gå ind på alle de mange spørgsmål, som behandles, og som indbyder til drøftelse. Hvilke personers handlinger medfører ansvar for driftslederen? Og for hvilke af disse personers handlinger bliver han ansvarlig? (Besvarelsen vil ofte følge linier, der svarer til fortolkningen af ordet »derudi« i D.L. 3—19—2). Kræves der et vist subjektivt rekvisit hos disse personer? Og kræves der et vist subjektivt rekvisit (uagtsomhed) hos driftslederen? Videre kan der være spørgsmål, om hvorvidt ansvar for driftslederen udelukker at drage de underordnede til ansvar eller i hvert fald skærper betingelserne herfor. Eller om i hvilket omfang ansvaret kan overføres på andre, f. ex. virksomhedens faktiske leder, hvis ejeren ikke har noget at gøre hermed, og betingelserne herfor. I Danmark kan ansvaret vistnok delegeres på visse næringsretlige områder, og også i andre tilfælde — således feje- og renholdelsespligt for faste ejendomme etc.

Et vigtigt afsnit omhandler fordelingen af ansvaret, hvor det er en kollektiv enhed, der er driftsherre. Her er en ny dansk højesteretsdom af interesse³⁾, hvor det antages, at man ikke kunde dømme formanden for et andelsmejeris bestyrelse, der var tiltalt, fordi direktøren var død, idet formanden ikke havde udvist forhold, der kunde medføre strafferetligt ansvar for ham.

Disse mange spørgsmål er som anført behandlet med stor grundighed og klarhed. Selvom emnet efter sagens natur må medføre, at væsentlige dele af arbejdet er viet fortolkningen af en række svenske særlove, og selvom disse på flere områder virker meget fremmedartede — dette gæl-

³⁾ U.f.R. 1949 p. 33.

der således navnlig de udførligt behandlede »Husbondestadganden«, som synes at have forbindelse med en samfundsform, der mere findes i det tyndt befolkede Sverige end i det tæt befolkede Danmark — vil bogen være overordentlig værdifuld at studere for danske jurister, der har med specialstrafferetten at gøre. Den åbner øjnene for en række spørgsmål, hvis eksistens man kun for sjældent gør sig klar, og giver værdifulde bidrag af ganske almen karakter til deres løsning. Det vilde være ønskeligt om læsningen af den kunde incitere en dansk forfatter til at foretage en lignende analyse af de tilsvarende problemer i dansk ret.

Jørgen Trolle.

Bo Gerle: PSYKOPATIBEGREPPETS BANKRUTT. Gleerupska Univ.-bokhandeln. Lund 1947.

Dr. Gerle's lille skrift om psykopatibegrebet har krav på betydelig interesse. Det giver indledningsvis en klar regørelse for begrebets historiske udvikling fra dets udspring i Prichard's lære om moral insanity og Morel's og Magnan's degenerationsteori over J. L. A. Koch's »psychopatische Minderwertigkeiten« og Lombroso's »fødte forbrydere« til Karl Birnbaum's, Kurt Schneider's og andre nyere typologier.

Forf. påviser og kritiserer skarpt uensartetheden i de grupper, der sammenfattes under psykopatibetegnelsen i moderne retspsykiatri. Ætiologisk er der intet fælles, idet både arveligt betingede, læsionelt fremkaldte og af psykisk pres forårsagede anomalier henføres under begrebet. Og ser man på symptomerne, finder man heller ingen enhed, men en broget, usammenhængende gruppe af træk, der hverken klart kan afgrænses fra det psykisk normale eller fra sindssygdommene. Ligesom Kimberg finder forf., at man snarere hindrer end fremmer en dybere forskning ved at forsyne det individ, man skal bedømme, med en så broget og udflydende etikette som psykopati.

Mindre klar og overbevisende bliver forf., når han fra kritikken går over til en fremstilling af, hvad der efter hans mening bør erstatte psykopatidiagnosen. Han bygger her på Sjöbring's teorier. De psykiske anomalier grupperes herefter som varianter af de såkaldte konstitutionsradikaler: kapacitet (begavelse), validitet (energi), soliditet (personlighedsfasthed) og stabilitet (baningsgrad). Gerle mener, i modsætning til Sjöbring, at de rent konstitutionelt betingede varianter i disse radikaler kan betinge symptomer, der svarer til, hvad der betegnes som psykopati. Men som regel vil der dog foreligge en læsionel indvirkning, herunder hovedtraumer og hjerneinfektioner, men også lettere hjernebeskadigelser, der leder til varige psykiske insufficiens- og defekttilstande. Særlig fremhæves den af Sjöbring diagnosticerede såkaldte hypofreni, en følgetilstand af visse infektionssygdomme med karakterologiske særtræk, herunder træthed, øget irriterabilitet, psykisk spænding og ulyst. De såkaldte »viljesslappe psykopater« er ofte personer, der lider af hypofrene defekttilstande. Ligeledes fremhæves den med epilepsi beslægtede »ivofreni« (klæbende psyke), der antages at foreligge hos størstedelen af de eksplosive og emotionelt labile »psykopater«.

Forf. angriber stærkt tendensen til at betragte de i intellektuel henseende normalt udrustede »psykopater«, der lider af moralske defekter og affektive forstyrrelser, som principielt mere strafansvarlige end de sindssyge og åndssvage, og kommer i forbindelse hermed ind på en mere speciel kritik af de nye svenske abnormitetsregler i straffelovens 5:5 og 5:6.

Fremstillingen er som helhed særdeles tankevækkende. Skræller man bort, hvad der i forf.'s polemik mod psykopatilæren er af overvejende terminologisk og formel karakter, bliver der et stærkt indtryk tilbage af denne læres foreløbige og utilstrækkelige psykiatriske underbygning. I positiv retning, navnlig med henblik på det praktisk-juridiske behov for vejledning ved den aktuelle behandling af de herhen hørende kriminelle abnormitetsformer, forekommer den af *Georg K. Stürup* i nærværende tidskrift 1948, s. 12 ff. foretagne analyse af personlighedsafvigelserne mere givende.

S. H.

G. Rylander och E. Bendz: RÄTTSPSYKIATRI. Walhström & Widstrand, Stockholm 1947.

G. Langfeldt: RETTSPSYKIATRI. H. Aschehoug & Co., Oslo 1947. Anm. af overlæge, dr. med. *Georg K. Stürup*.

Helweg's bog: Den retslige psykiatri i kort omrids, der udkom i 1939, var den første nordiske lærebog i faget. Den var særlig bestemt til undervisning af embedslæger og gav i kortfattet, overskuelig form en oversigt over den elementære retspsykiatri.

Der foreligger nu såvel en svensk som en norsk retspsykiatri, der i form og opfattelse er vidt forskellige. *Gösta Rylander* og *Erik Bendz* fremhæver på titelbladet, at deres svenske retspsykiatri er opstået på grundlag af Helwegs bog, og der er da heller ikke tvivl om, at Helwegs bog på mange punkter har haft meget stor betydning for svensk retspsykiatrisk opfattelse. Det er på den anden side hurtigt klart, at man i Sverige er langt mere tilbøjelig end Helweg til at lade psykiske abnormtilstande medføre fritagelse for straf.

Helwegs bog synes dog ikke at have haft nogen større betydning for den svenske retspsykiatriske lærebog. Opdelingen af stoffet er principielt forskellig. Helweg begynder med en gennemgang af de retlige forhold, går derefter via den psykiatriske erklæring over til en gennemgang af de sjælelige abnormtilstande. Rylander og Bendz begynder med en gennemgang af de sjælelige abnormtilstande. Rylanders første 4 kapitler udgør i virkeligheden en kortfattet almen psykiatri med særlig henblik på retspsykiatriske spørgsmål og med en betydelig retspsykiatrisk casuistik. Derefter følger den strafferetlige behandling, den civilretlige behandling, og til slut når man til at drøfte den retslige erklæring og dennes form. Allerede denne principielt forskellige opbygning af de to bøger gør det ret indlysende, at det er en helt ny bog, der her foreligger. Den ville utvivlsomt have vundet, hvis man ikke igennem henvisningen til Helwegs bog var fristet til stadig sammenligning, en sammenligning,

der for danske øjne, selvom man søger at se fordomsfrit på spørgsmålet, ikke falder ud til fordel for Rylander og Bendz.

Omtrent samtidig har den norske professor i psykiatri, *Gabriel Langfeldt*, skrevet en retspsykiatri for jurister og læger. Den er knap halvt så stor som den svenske og er skrevet på en let læselig måde uden doceren, ispækket spontane kritiske udbrud og ønsker om ændringer af straffeloven, således at det næsten bliver spændende læsning. Man mærker, at det er den erfarne praktiker, der ønsker at fange sin læser og gøre det klart for ham, at der her er forhold, som det er nødvendigt at få behandlet på en mere fyldestgørende måde. Man kan næsten ikke lade være med at læse Langfeldts bog i eet stræk og føle sig lidt irriteret, hvis man bliver nødt til at afbryde læsningen, hvorimod man unægtelig adskillige gange føler trang til at afbryde læsningen af Rylanders og Bendz's bog. Disse lidt kritiske bemærkninger må dog utvivlsomt ses ud fra den kendsgerning, at man har læst bøgerne med psykiaterens øjne. Betragter man de første kapitler i den svenske bog som en kortfattet psykiatri med særligt henblik på jurister, er det sandsynligt, at vurderingen må falde noget anderledes ud. Det ville unægtelig være meget ønskeligt, om jurister havde kendskab til de psykiatriske spørgsmål i en udstrækning, som svarer til indholdet af disse afsnit.

Langfeldts bog kommer med talrige henvisninger til danske forhold, og man har trods den principielle forskel i norsk og dansk lovgivning indtryk af, at der i praksis hersker meget nær overensstemmelse i opfattelse. Der er dog et enkelt spørgsmål, hvor meningene er principielt divergerende mellem de tre nordiske lande. Det er spørgsmålet om den strafferetlige behandling af de psykogene sindslidelser. Af Langfeldts bog får man indtryk af, at de psykogene sindslidelser i Norge i almindelighed ikke betegnes som sindssygdomme i straffelovens forstand, uden at dette standpunkt dog er præciseret helt skarpt. Det nævnes, at hvis et barnemord er begået af en kvinde under en psykogen depression — betinget af selve situationen under barnefødslen — så vil tilstanden sjældent kunne anerkendes som udtryk for sindssygdom i gerningsøjeblikket. Tilstedeværelse af et rimeligt motiv vil her som i de fleste retspsykiatriske tilfælde tale imod sindssygdom. Anderledes med den egentlig endogene melankoli, hvor motivet er at søge i den syges vrangforestillinger. I dansk retspsykiatri ville et sådant tilfælde kun sjældent falde udenfor sindssygdomsbegrebet, og så vidt man kan se af Rylanders bog, praktisk talt aldrig i Sverige. Sådanne sammenligninger mellem praksis i de nordiske lande er uhyre interessante, men ville føre for vidt i en kort anmeldelse. Principielt kan man med hensyn til begge bøger beklage, at retspsykiatrien afgrænses så snævert, at det praktisk taget udelukkende er spørgsmålet om diagnostik og klassificering i overensstemmelse med lovgivningens forskellige paragraffer, der er omtalt. Hvis retspsykiatrien skal nå en selvstændig udvikling, synes det ganske nødvendigt at man i fremtiden går ud fra en undersøgelse over, hvilke behandlingsmæssige muligheder der foreligger eller bør foreligge for at opnå en ændring af de kriminelle personers livsløb på en sådan måde, at disse mennesker ikke fortsat begår kriminelle handlinger.

Når talen er om recidivister, er det kunstigt og uheldigt at opstille én alt for skarp adskillelse mellem de karaktermæssigt abnorme personer, der begår kriminelle handlinger på grund af deres karaktermæssige abnormiteter, og derfor skal have særbehandling og samtidig i størst mulig udstrækning lægelig behandling for de biologiske årsager til karakterinsufficiensen, og de tilfælde, hvor man ikke vil anerkende en karaktermæssig abnormitet som hovedårsag til de kriminelle handlinger.

Hvorvidt en sådan skarp skillelinie også er kunstig med henblik på førstegangskriminelle er noget mere tvivlsomt. De mange tilfældigheds-handlinger af kriminel karakter får her særlig stor vægt. Langfeldt nærmer sig behandlingsproblemet, idet han i sin indledning fremhæver værdien af fængselslægeuddannelse for den, der vil beskæftige sig med retspsykiatri. Desværre har psykiaterne i Norge kun haft sparsom lejlighed til at høste systematiske erfaringer om de retspsykiatriske behandlingsproblemer. Fra Sverige bør man i fremtiden, efter at der nu er knyttet et stort antal psykiatere direkte til fængselsvæsenet, kunne vente en videreudvikling af retspsykiatrien i behandlingsmæssig retning. Hvis en sådan udvikling kommer til at præge kommende tiders lærebøger i retspsykiatri, vil det sikkert få stor betydning for et stadig forbedret samarbejde mellem jurister og psykiatere.

Georg K. Stürup.

Martin Ekblad: A PSYCHIATRIC AND SOCIOLOGIC STUDY OF A SERIES OF SWEDISH NAVAL CONSCRIPTS. 201 s. Acta psychiatrica et neurologica, suppl. 49. Munksgaard 1948. Anm. af stud. jur. Walther Lindencrone Petersen.

Den svenske forsker dr. *Martin Ekblad* har undersøgt et antal værnepligtige ved den svenske marine ud fra psykiatriske og sociologiske synspunkter, og da en del af de fremkomne resultater har kriminalistisk interesse, skal de kort omtales her.

I de indledende kapitler undersøges de værnepligtiges intelligensalder, og de fundne resultater stemmer overens med tilsvarende ældre svenske undersøgelser. Derimod kommer forf. til en psykopatirekvens i gennemsnitsbefolkningen på ca. 15 %, hvilket tal imidlertid ikke har så stor værdi, dels på grund af den udskillelse, der foretages, for at opnå et så ensartet materiale som muligt, og dels på grund af de fejlkilder, der altid knytter sig til den individuelle psykopatidiagnose.

Endvidere undersøges de værnepligtiges opvækstforhold, og også på dette punkt hersker der overensstemmelse med tidligere undersøgelseres resultater. Værnepligtige opvokset i brudte hjem er hyppigere straffet end værnepligtige opvokset med samlevende forældre. Der synes dog ikke at være statistisk signifikante forskelle i de tilfælde, hvor den ene af forældrene er død. Også for så vidt angår spørgsmålet om recidiv spiller denne faktor en stor rolle.

Størst kriminalistisk interesse knytter sig imidlertid til den af forf. foretagne undersøgelse til belysning af spørgsmålet, om der er en forbindelse

mellem intelligenskvotient (sinker og debile) og kriminalitet. Dette spørsmål er hidtil af det overvejende antal forskere blevet besvaret bekræftende; dog har der i de seneste år været enkelte undersøgelser, der ikke har bekræftet denne antagelse, f. eks. den af *Else Nordbeck* i N.T.f.S. 1946, s. 232 ff. offentliggjorte undersøgelse, der omfatter 256 mandlige oligofrene lovovertrædere*).

Ekblads materiale består af 995 værnepligtige, født i 1924. Hvor enkeltets intelligensalder fastslås med den i Sverige ved værnepligts- og retspsykiatriske undersøgelser hyppigt anvendte »point-scale« metode; forf. opdeler herefter materialet efter intelligensalder og sammenligner de normalt begavede med de værnepligtige, som har en intelligensalder på 11 år eller derunder. Af 186, som lå under denne alder, var 7,5 % straffet før indkaldelsen, mod 16,2 % af de 807 normalt begavede. Derimod var der ikke statistisk signifikante forskelle mellem de værnepligtige, der havde en intelligensalder fra 12—14 år og de normalt begavede. Der foreligger således ikke efter Ekblads mening i selve den lille intelligensalder en årsag til ungdomskriminaliteten. Men for yderligere at bekræfte og underbygge denne hypotese, undersøger han 3725 unge mennesker født i 1926 og boende i samme udskrivningskredse, hvorfra forf's øvrige materiale er hentet. Disse ca. 4000 unge blev undersøgt med gruppeprøver som alle andre svenske værnepligtige før deres indkaldelse. Dette materiale kunne efter testprøvernes resultat opdeles i tre grupper: den bedste tredjedel var straffet i mindre omfang end de øvrige, hvorimod der ikke forelå noget, der kunne bekræfte den hidtidige antagelse om større kriminalitet for den dårligste tredjedels vedkommende. — På grund af sit store materiale giver Ekblad et vægtigt bidrag til det omhandlede spørgsmåls løsning, og da den kan få indflydelse på den kriminalpolitiske behandling af ungdomskriminaliteten, er der grund til at ofre denne undersøgelse interesse.

Afhandlingen er udgivet med støtte fra Statens Medicinska Forskningsråd og Karolinska Institutet.

Walther Lindencrone Petersen.

KRIMINALSTATISTIKKEN FOR 1945 OG 1946. Norges Offisielle Statistikk X. 166. Oslo 1948. Kr. 1.25. Anm. af professor, dr. jur. Johs. Andenæs.

Under krigen gikk kriminalstatistikkens tall betydelig oppover i Norge som i andre land. Det samlede tall straffbare for forbrytelser (straffete + sikrede + påtaleunnløtelser) steg fra gjennomsnittlig noe under 5000 i de siste år før krigen til næsten 6600 i toppåret 1943. At denne stigning også svarte til en økning i den virkelige kriminalitet, er det ingen grunn til å tvile på. Det er heller grunn til å tro at den virkelige stigning var større enn det fremgår av statistikkens tall. Stigningen i det samlede tall dekker imidlertid over motstridende tendenser for de enkelte forbrytelser-

*) Jfr. også *Torsten Sondén* Tidsskrift för kriminalvård, april 1948, s. 1 ff.

grupper. Den skyldtes overveiende en stigning i antallet av tyverier og enkelte andre vinningsforbrytelser. Derimot gikk tallene ned for gruppen voldsforbrytelser og ærekrenkelser og gruppen sedelighetsforbrytelser, noe som den innledende kommentar til tabellene antar henger sammen med bedringen av edruelighetsforholdene på grunn av brennevinsrasjoneringen. Av samme grunn gikk tallet på forseelser sterkt ned under krigen. Denne gruppe domineres jo av drukkenskapsforseelsene i enda høyere grad enn forbrytelsene domineres av tyveriene.

Kriminalstatistikken for 1945 og 1946 som nå foreligger, gir opplysninger om utviklingen etter krigen. Men på grunn av de særlige forhold i etterkrigstiden knytter interessen seg like meget til den analyse av statistikkens feilkilder som er gitt i kommentarene som til selve tallene. Etter en markert nedgang fra 1944 til 1945 viser statistikken en betydelig økning i 1946, stikk imot det en skulle ha ventet. De samlede tall for de tre år er (avrundet): 6350 — 4700 — 5700. Stigningen gjelder ikke bare voldsforbrytelser og sedelighetsforbrytelser, hvor frigivelsen av alkoholomsetningen spiller inn, men også tyveri og andre vinningsforbrytelser. Alminnelig sunn sans sier at dette er et statistisk bedrag. All rimelighet taler for å anta at tallet på tyverier var større i 1945 enn i året etter, en kan f. eks. tenke på alle tyverier fra tyske leirer og militærlagre i overgangstiden i 1945. Kommentaren gir uttrykk for samme oppfatning. Det er to forhold som spiller inn. For det første at politiapparatet i de første måneder etter frigjøringen var særdeles lite effektivt; en betydelig del av politistyrken måtte skiftes ut, og det som var igjen var belagt til bristepunktet med andre oppgaver som frigjøringen førte med seg, særlig landssvikoppgjøret. I 1946 var forholdene blitt noe mer normale. Et annet moment, som ikke springer slik i øynene, teller kanskje enda sterkere. Forfølgningen av de anmeldte forbrytelser ble i 1945 *forsinket* så sterkt at en mengde saker som normalt skulle vært avgjort samme år, først kom til pådømmelse i 1946 og følgelig belaster dette års statistikk. Gjennom en statistisk bearbeidelse av denne feilkilde påvises det i tekstinledningen at den umiddelbare oppfatning av utviklingstendensen for den virkelige kriminalitet her er riktigere enn det bilde som statistikkens tall gir. Iallfall tyvskriminaliteten var på retur i 1946, og sannsynligvis gjelder det samme også voldsforbrytelsene. Mer tvilsomt kan forholdet stille seg for sedelighetsforbrytelsene, hvor stigningen etter statistikken er næsten 100 %. Men selv her gir ikke tallene noe bevis på at den reale kriminalitet er steget.

Kriminalstatistikken inneholder dessverre ingen *anmeldelsesstatistikk*. Fra politiet i Oslo har jeg imidlertid fått oppgitt tallene på anmeldelser i Oslo politidistrikt (Oslo med Aker, Bærum og Asker). Iallfall for tyvskriminaliteten gir disse tall en avgjort bekreftelse på de beregningsmessige resultater som kommentaren til kriminalstatistikken er kommet fram til. Mens det totale antall anmeldelser i 1945 var 17.700, var det i 1946 sunket til 15.600. Nedgangen falt overveiende på tyveriene, men det var også nedgang for sedelighetsforbrytelsene, hvor domsstatistikken for Oslo by viste en stigning til mellom det tre- og firedobbelte! Voldsforbrytelsene viste derimot en mindre oppgang (frigivelsen av brennevinet?). Av to

grunner må anmeldelsesstatistikken regnes for et bedre mål for den virkelige kriminalitet enn den egentlige kriminalstatistikk. For det første gir den også de uopklarte forbrytelser (i den utstrekning de er anmeldt) og er dermed uavhengig av svingninger i politiets effektivitet, for det annet følger anmeldelsen som regel umiddelbart etter forbrytelsen, slik at en unngår den feilkilde som ligger i en forskyvning av tidsrommet mellom forøvelsen og pådømmelsen av forbrytelsen, en feilkilde som i disse år som nevnt har spilt en særlig stor rolle. Det ville bety en verdifull utvidelse av den offisielle kriminalstatistikk om den kunne ta inn en samlet anmeldelsesstatistikk for hele landet. I den siste menneskealder er dessverre statistikken av økonomiske grunner blitt magrere og magrere.

Anmeldelsesstatistikken for Oslo for årene 1947 og 1948 viser forøvrig fortsatt nedgang. Det totale antall anmeldelser for forbrytelser i årene 1945—1948 utgjør: 17.700 — 15.600 — 14.200 — 13.300. Tallene for tyveri alene er følgende: 13.300 — 11.300 — 9.500 — 8.650. For ran: 340 — 260 — 200 — 170. Etter anmeldelsesstatistikken å dømme nærmer kriminaliteten i dette distrikt seg nå førkrigsnivået. Det gjelder også ungdomskriminaliteten. Dette er et lysere bilde enn man hadde rett til å vente.

Johs. Andenæs.

Troels G. Jørgensen: DE ØRSTEDSKE STRAFFELOVE. Gyldendal, København 1948. 203 sider. Anm. af professor, dr. juris Stig Iuul.

I inledningen til sine »Abhandlungen aus dem Gebiete der Moral und Gesetzgebungs-Philosophie« udtaler Ørsted, at han ikke betrakter sig selv som videnskapsmand, men som en videnskabelig interessert »Geschäftsmann«, og under en samtale, han 1826 havde med kancellipræsident Kaas forud for udstedelsen af det berømte reskript, der standsede hans juridiske forfattervirksomhed, hævdede han paa tilsvarende måde, at han ikke havde anden eller større videnskabelig dannelse end den, der kan kræves af den dannede mand overhovedet (!). Udtrykt på anden måde: Ørsted betragtede sig selv som juridisk praktiker, ikke som teoretiker.

Indtil de seneste år har det imidlertid været Ørsteds videnskabelige produktion, der har været hovedgenstanden for den efterhånden ret omfattende litteratur om ham. Hans øvrige indsats har, når bortses fra det korte tidsrum, da han som premierminister ledede hele statens styre, og hans — trods alt begrænsede — virksomhed som kommissarius ved ständerforsamlingerne, kun i ringe grad været behandlet litterært, uagtet den største del af hans livsarbejde faldt i de 35 år, da han var medlem af Danske Kancelli, heraf i 23 år som generalprokurør. I reglen har man indskrænket sig til almindelig holdte og ikke videre stærkt underbyggede udtalelser om hans store indflydelse på lovgivningen fra dette tidsrum, hvis man ikke — som i sin tid Marcus Rubin — er gået til den modsatte yderlighed og har reduceret Ørsted til den store konceptskriver, med den lidet anerkendende tilføjelse: »men der rettedes i konceptet uden hans vilje og imod den«.

Det må derfor siges at være på høje tid, at der nu, da vi nærmer os 100-årsdagen for hans død, kastes lys over hans indsats inden for enevæl-

dens forvaltning og lovgivning. Enhver, der har beskæftiget sig med cancelliets bjerge af arkivalier og har måttet tyde Ørsteds ofte næsten ulæselige hånd, vil vide, at det overstiger enkeltmands kræfter at løse opgaven; men begyndelsen blev gjort med dr. phil. Harald Jørgensens arbejde: »A. S. Ørsteds arbejder om trykkefriheden« (1947), der bl. a. indeholder en righoldig samling betænkninger fra Ørsteds hånd, og i den foreliggende afhandling har fhv. højesteretspræsident Troels G. Jørgensen taget en betydningsfuld side af Ørsteds virksomhed op til undersøgelse.

Bogens beskedne omfang — ca. 200 sider — bør ikke vække illusioner om, at den er let læst. Vil man have det fulde udbytte af den, skal man helst have Danske Lov og forordningerne ved hånden, for forf. er ikke ødsel med lovцитater. Men under denne forudsætning er bogen overordentlig lærerig læsning. Det ville dog have lettet tilegnelsen af fremstillingen i væsentlig grad, hvis forf. i et tillæg havde aftrykt Ørsteds udkast til de enkelte forordninger side om side men den definitive tekst. Herved ville Ørsteds indsats måske allerklarest være dokumenteret.

Som afhandlingen nu fremtræder, giver den ikke mere, end titlen lover. Hvad man savner, er et forsøg på at trække forbindelseslinierne op mellem Ørsteds forslag til lovbestemmelser og de anskuelser, han havde fremsat i sit righoldige strafferetlige forfatterskab. Det skal indrømmes, at forf. i en række tilfælde henviser til visse af Ørsteds afhandlinger; men det kunne være sket i langt større omfang, og han ville derigennem også have belyst Ørsteds arbejdsmåde. Ganske vist er Ørsteds videnskabelige indsats inden for strafferetten i sin tid behandlet af Goos — der til gengæld lod hans legislative arbejde næsten uomtalt — men den foreliggende afhandling kunne i det store og hele tænkes udarbejdet uden kendskab til Goos' arbejde eller Ørsteds egne afhandlinger. Det overlades i for høj grad til læseren på grundlag af de to adskilte undersøgelser at danne sig et indtryk af forholdet mellem videnskabsmanden og lovforfatteren A. S. Ørsted.

På den anden side indeholder afhandlingen mere, end forf. har sat sig som opgave: at belyse Ørsteds synspunkter og virksomhed m. h. t. lovgivningsarbejdet (s. 134). Den redegør nemlig ikke alene for Ørsteds udkast og hans af kritiske modbemærkninger foranledigede replikker, men også for de ændringer, som udkastene blev genstand for på deres vej gennem de forskellige instanser. Herfor kan man kun være forf. taknemmelig, idet afhandlingen gennem sin belysning af henholdsvis kongens, cancelliets og stændernes indsats i lovens udarbejdelse har ydet et meget værdifuldt bidrag til vort kendskab til samarbejdet mellem disse organer.

Afhandlingen omfatter en indledning og fire afsnit, omhandlende henholdsvis *anordning af 4. oktober 1833* om de forbrydelser, hvorved andre angribes på legeme og frihed, *forordning af 11. april 1840* angående straffen for tyveri, bedrageri, falsk og andre dermed beslægtede forbrydelser, *anordning af 15. april 1840* angående straffen for falsk vidnesbyrd og anden mened m. m. og *forordning af 26. marts 1841*, der forandrer og nærmere bestemmer straffen for brandstiftelse. Indledningen indeholder først en yderst kortfattet, redegørelse for den tidligere retstilstand på de områ-

der, som omhandles af de nye love, og derefter en foreløbig oversigt over disses indhold. Nogen selvstændig interesse knytter der sig dog ikke til denne oversigt, der kun giver meget lidt ud over, hvad der fremgår af behandlingen af de enkelte forordninger, og således fører til adskillige gentagelser i fremstillingen.

Af indledningen må derimod fremhæves omtalen af det kgl. reskript af 29. februar 1840, der pålagde Ørsted at udarbejde »de fornødne forslag til at fuldstændiggøre kriminallovene for Danmark«. Herved genoptog regeringen altså den plan, man tidligere havde udkastet om at tilvejebringe en almindelig straffelov (se herom forf.s afhandling: Kriminallovskommissionen af 1800 i dette tidsskrift 1946 s. 207—25); men resultatet blev som dengang aldeles negativt. Forf.s begrundelse heraf, nemlig at Ørsted på grund af sine øvrige hverv ikke kunne afse den tid, som var nødvendig til et så omfattende arbejde, er utvivlsomt rigtig.

Jeg er også tilbøjelig til at tro, at den rovdrift, som enevælden øvede på de enkelte virkelig fremragende embedsmænds arbejdskraft, ikke alene når talen var om Ørsted, men også m. h. t. adskillige af hans forgængere i kollegierne, indeholder den afgørende forklaring på, at enevældens lovgivningsarbejde — når lige bortses fra de store landboreformers tid og de sidste årtier før 1849 — trods storstilede planer fik en udpræget fragmentarisk karakter. Sammenlignet hermed spiller de øvrige af forf. anførte forhold, der skulle have sinket gennemførelsen af strafferetlige reformer, sikkert kun en underordnet rolle. Hvad specielt angår de til sagfaldsretten knyttede økonomiske interesser, som skulle have retarderet bødestrafenes afløsning med frihedsstraffe, mener forf., at det stod i forbindelse med den forbigående økonomiske opgang i samfundet, når tyveriforordningen af 20. februar 1789 ophævede tvigæld og boslods fortabelse ved tyveri. Denne forklaring slår næppe til i betragtning af, at den generelle ophævelse af boslods forbrydelse, straf på yderste formue og jords fortabelse fandt sted i en udpræget økonomisk krisetilstand ved forordningen af 24. september 1824.

Da en mere indgående gennemgang af forf.s talrige interessante oplysninger om de enkelte bestemmelser i de ørstedske straffelove, af hvilke alene forordningen af 11. april 1840 omfattede 83 til dels meget lange paragraffer, er udelukket på dette sted, skal her kun fremhæves nogle enkelte forhold af principiel interesse, som forf. omtaler på forskellige steder i afhandlingen.

Først og fremmest må nævnes den overordentlige betydning, stænderinstitutionens eksistens har haft for gennemførelsen af de strafferetlige reformer. Kort efter at Ørsted 1813 var blevet medlem af kancelliet, udarbejdede han et udkast til en forordning, der skulle afløse den relativt moderne tyveriforordning af 1789, og der blev nedsat en kommission til at gennemgå udkastet. En ny kommission blev udnævnt 1817, og forskellige nye udkast blev tilvejebragt. Det var imidlertid først, da stænderne i december 1835 fremsatte en petition om en ny lovgivning på dette område, at der kom fart i arbejdet. Allerede 1836 forelå en betænkning fra Ørsted på 345 foliospalter. En 1837 nedsat kommission gjorde sig færdig på et

halvt år, og efter forelæggelse for stænderne og fornyet behandling i cancelliet blev forordningen udstedt 1840. Arbejdet blev altså tilendebragt på 4½ år. Til sammenligning kan anføres, at den væsentlig mindre anordning af 1833 krævede 7 års arbejde. Også forordningerne af 15. april 1840 og 26. marts 1841 skyldtes stændernes initiativ.

Stændernes betydning viste sig ikke alene i, at de rådede bod på enevældens sendrægtighed i lovgivningsarbejdet, men også i de værdifulde bidrag, de gav til udformningen af de enkelte lovbestemmelser, og i den humane indstilling over for lovovertræderne, som prægede stændernes kritik af Ørsteds forslag. I adskillige tilfælde blev resultatet en betydelig formildelse af de foreslåede straffe.

Meget interessante er også forf.s oplysninger om kongens deltagelse i lovgivningsarbejdet. Dr. phil. Hans Jensen har i sin tid frakendt Frederik VI enhver personlig indsats i lovgivningen og kun indrømmet Christian VIII's arbejde en meget begrænset betydning. Dette er i afgjort modstrid med det af forf. fremlagte materiale. Det var således Frederik VI, som krævede frihedsberøvelse straffet strengere end foreslået. »Medborgernes frihed« skulle beskyttes stærkere over for »voldsomme angreb«. Det var også ham, der sidst fik indsat bestemmelsen om, at forældre, der tilskyndede deres børn til at stjæle, kunne anses med højere straf end den umiddelbare gerningsmænd. Ligeledes fik han ændret straf af »tamp« til »rottingslag«, og han resolverede, at straffen for uagtsomt manddrab skulle kunne gå ned til bøde i tilfælde af, at uagtsomheden var ringe. Endog i et systematisk spørgsmål gjorde han sig gældende, idet han med fuld føje krævede, at brud på embedsed skulle behandles i en særlig paragraf, adskilt fra brud på bekræftelsesed. Fra Christian VIII hidrører den endnu i straffeloven af 1930 forekommende definition af mærkefalsk, hvorefter det offentlige stempel fx. skal indeholde en garanti for genstandens »ægthed eller godhed«, medens udkastet havde »ægthed og godhed«. Hertil kommer alle de tilfælde, hvor kongen måtte træffe afgørelse i tilfælde af uenighed mellem de forskellige instanser. Alt i alt kan man sige, at de sidste enevoldskonger gjorde sig gældende ved straffelovsreformen i langt større udstrækning, end man på forhånd ville have formodet.

Det vigtigste indhold af afhandlingen er naturligvis de bidrag, den giver til en karakteristik af Ørsted som lovforfatter. Forf. har ikke forsøgt at give nogen nuanceret bedømmelse af Ørsted i så henseende; men spredt rundt i afhandlingen findes enkeltbemærkninger, som viser, at han ikke står ukritisk over for Ørsted som lovforfatter, selv om hans ordvalg er forsigtigt og øjensynlig båret af veneration over for den store retslærde. For en stor del lader han Ørsted selv tale gennem citater af hans betænkninger, og dette materiale udgør i sig selv et værdifuldt supplement til Ørsteds litterære arbejder.

Da Ørsted påbegyndte udformningen af nye regler om legemskrænkelser, var det ikke for at afskaffe de for visse af disse fastsatte eksorbitante straffe, men tværtimod fordi en del af lovbogens straffebestemmelser forekom ham utilstrækkelige. Overhovedet er de ørstedske udkast præget af en overordentlig strengthed. For 1. gang begået simpelt tyveri var den

normale minimumsstraf strafarbejde (i mindst 6 måneder). For indbrudstyveri var fastsat en tillægsstraf på 3—6 års strafarbejde. For røveri var minimumsstraffen 6 års strafarbejde, for dokumentfalsk 4 år o. s. v.

Når Ørsted var tilhænger af strenge straffelove, hang dette til dels sammen med, at han hyldede den såkaldte straffetruselsteori, der også prægede hans virksomhed som straffedommer. Det nødvendige korrelat fandt han i den kongen tilkommende benådningsmyndighed. I så henseende var han i høj grad påvirket af den nedarvede ordning, og det ville have været meget interessant, hvis afhandlingen havde indeholdt nogle oplysninger om, hvilken praksis der hidtil var fulgt m. h. t. formildelse af de i Danske Lov fastsatte strenge straffe. Ved flere lejligheder motiverer han sin modvilje mod nedsættelse af de af ham foreslåede strafminima med sin frygt for, at domstolene vil holde sig til de ringeste grader af straffen. Ved siden af disse teoretiske overvejelser spillede det øjensynlig også en vis rolle for Ørsted, at man ikke burde indføre for voldsomme ændringer i de gældende lovregler, eller at sådanne ikke ville vise sig gennemførlige af hensyn til kongen.

Mest overraskende er det måske, at Ørsted ikke sjældent formulerer sine strafudmålingsregler rent mekanisk. I sin tyveriafhandling havde han slået til lyd for, at tyveristrafen skulle udmåles efter en i loven fastsat skala under hensyn til tyveriets værdi i penge, og at de forskellige strafudmålingsfaktorer skulle have tillagt en ganske bestemt vægt. Hans første udkast til en tyveriforordning byggede på de samme principper; men i indledningen til sit forslag fra 1836 indrømmede han, at de ikke længere tilfredsstillede ham, og de enkelte strafferammer var udformet uden hensyn til tyveriets værdi. Til gengæld skulle der ved udmålingen af straffen inden for disse rammer tages *stadigt hensyn* til tyveriets størrelse, og det både til kosternes værdi som særskilte ting betragtet og til den forurettedes særdeles skade ved kosternes forbindelse med andre ting eller af andre årsager.

På et andet punkt, nemlig m. h. t. gentagelsesstraf, holdt han i endnu højere grad fast ved sine tidligere anskuelser. I tyveriafhandlingen havde han gjort gældende, at den som 2. gang fandtes skyldig i tyveri, »ikke lettelig i noget tilfælde« burde slippe med mindre end det dobbelte af den 1. gang idømte straf, hvilket skete med den temmelig angribelige begrundelse: »Når den omstændighed, at tyven tilforn er fundet skyldig i lige forbrydelse, forøger hans strafbarhed, så må og den grad, hvori han da er befundet strafskyldig, komme i betragtning ved fastsættelse af den nu forskyldte strafs grad; thi jo mere der er i grunden, jo mere må der og være i virkningen«. En bestemmelse af hertil svarende indhold fandtes i udkastet af 1836, der også for 3. og 4. gang begået tyveri som regel foreskrev fordobling af den sidst idømte straf. Denne regel modsatte både kommissionen og stænderne sig, og forordningens regler om gentagelsesvirkningen kom til at afvige væsentlig fra Ørsteds udkast.

I de bemærkninger, Ørsted knytter til sine forslag, er der nogle synspunkter, som atter og atter vender tilbage. På den ene side må man høre fra de absolut lovbestemte straffe, fordi de vanskeliggør tilvejebringelsen

af egen tilståelse og medfører, at dommerne nærer betænkeligheder ved at statuere, at forbrydelsen er bevist. På den anden side tør man ikke overlade hele udmålingen af straffen til domstolene, men må fastsætte visse ret snævre rammer, inden for hvilke udmålingen skal finde sted. Den indgående omtale af, hvilke hensyn der skal tages i betragtning ved denne udmåling, er måske det mest iøjnefaldende træk ved de ørstedeske straffelove. Arbitrære straffe i ulovbestemte tilfælde havde for Ørsted intet afskrækkende ved sig.

Når man sammenligner de ørstedeske forordninger med den mere kortfattede behandling, som de af dem omhandlede forbrydelser er gjort til genstand for i de senere straffelove, kan de forekomme temmelig ordrige og vidtløftige og mere beregnede for dommere end for almindelige samfundsborgere. På adskillige punkter betegner de imidlertid den grundlæggende legislative behandling af vigtige problemer inden for strafferetten, og det ville være interessant at knytte forbindelsen mellem forordningerne fra 1833—41 og straffeloven af 1866, hvilket forf. kun i enkelte tilfælde har forsøgt. Som bekendt har endog den gældende straffelov i § 303 i ændret skikkelse genoplivet en bestemmelse i forordningen af 11. april 1840 § 24, til hvilken intet sidestykke fandtes i straffeloven af 1866. I sin foreliggende skikkelse betegner afhandlingen imidlertid et værdifuldt bidrag til bedømmelsen af samarbejdet inden for straffelovgivningen mellem den enevældige konge, hans embedsmænd og folkerepræsentationen, og forf. har på påskønnelsesværdig måde løftet sløret for en side af Ørstedes virksomhed i retslivets tjeneste, om hvilken vor viden hidtil har været meget overfladisk.

Stig Iuul.

Max Grünhut: PENAL REFORM. A Comparative Study. Oxford University Press. Oxford 1948. 486 sider. Anm. af professor, dr. Stephan Hurwitz.

I dette omfattende værk har professor *Max Grünhut* givet en ligeså grundig som kyndig fremstilling af straffuldbyrdelsens udvikling fra oprettelsen af de første forbedringshuse i det 16. århundrede til nutiden. Værket, der er skrevet i England under krigen, inddrager et fyldigt historisk og retssammenlignende materiale under behandlingen. I første række gør det rede for engelske og amerikanske fængselsreformer, men det indeholder tillige en lang række oplysninger om den kontinental-europæiske udvikling. For de nordiske landes vedkommende har fremstillingen dog ikke nået at medtage de sidste års dybtgående reformarbejde.

Arbejdet falder i tre hovedafsnit. Først gives en overmåde instruktiv redegørelse for frihedsstraffenes *historie*. *John Howard's* pionérarbejde, cellestraffen, deportationsstraffen, det progressive stadiesystem og nyere specialpræventivt betonedede systemer gennemgås i enkeltheder. Derefter gives et almindeligt udsyn over behandlingsproblemerne, som de tegner sig for øjeblikket. Af særlig interesse er her de analyser, forf. på grundlag af en vidt favnende viden og med sobert iudicium foretager af fangeklassi-

fikationernes muligheder, fangearbejdets problemer, fangernes personlige påvirkning gennem undervisning, læsning, gejstlig bistand m. v., fængselsdisciplinen, og af kriminalforsorgsformer i frihed (betinget dom, prøveløsladelse m. v.). Til denne almindelige fremstilling knytter sig et mere specielt afsnit om behandlingen af børn og unge, vaneforbrydere, kvinder og mentalt abnorme lovovertrædere.

Afsluttende kommer forf. ind på spørgsmålene om skabelsen af særlige fuldbyrdelses- eller behandlingsdomstole, om muligheden af mere eksakte prognoser på grundlag af en erfaringsunderbygget »crime prediction«, og den fremtidige udvikling af det internationale samarbejde på det behandlede område.

Ikke alene i emneområdet, men også i behandlingsmåden har værket en kriminalistisk spændvidde, der rækker ud over det sædvanlige. Forf. har således ved hvert af de behandlede hovedemner gjort rede for den med emnet sammenhængende kriminologiske forskning og statistiske data. Meget fyldige og omhyggelige litteraturhenvisninger i forbindelse med de historiske udredninger og komparative oplysninger gør værket som helhed til en egnet håndbog i fangebehandlingens udvikling.

Af forf.s — af kritisk varsomhed og objektivitet — prægede betragtninger og konklusioner kan følgende fremhæves:

Den humanitære bevægelse, der har strakt sig over de sidste halvdandet hundrede år, kan sammenfattes i et krav om respekt for menneskerettigheder og menneskeværd også hos lovovertræderen. Straffens vigtigste formål er nu social tilpasning (social readjustment). Udviklingen har ikke berøvet strafbegrebet dets eksistensberettigelse, fængselsvæsenet modtager fangerne »as a punishment, but not for punishment«. Straffen er uadskillelig forbundet med retfærdighedsidéen. »A just punishment is more than the overcoming of evil with force. It is also a spiritual power which may make an appeal to the moral personality of man«. Gengældelse (retribution) er ikke et selvstændigt strafformål, men gengældelsen opretholder en vigtig negativ funktion. Det er sansen for retfærdig gengældelse, der betinger indignationen over uskyldiges domfældelse og over uforholdsmæssige straffe.

Fængselsvæsenets historie lærer os tre ting: intet nok så ideelt ud tænkt system kan i sig selv føre til målet, det kommer an på den ånd, der besjæler princippernes udførelse i praksis; der findes ingen enhedsløsninger for behandlingen af fanger, differentiation er en hovedbetingelse for en heldig kriminalpolitik; alle reformbestrebelse er dømt til nederlag, hvis de ikke møder støtte hos administrationen og i den offentlige mening.

Udviklingen viser en tendens henimod »afkriminalisering« af visse grupper af lovovertrædere. Dette viser sig dels i fastsættelse af sanktioner, der bestemmes ikke efter lovovertrædelsens grovhed, men efter den enkeltes forhold og behov, dels ved at strafsanktioner afløses af sanktioner af en anden type.

Den fremtidige kriminalpolitik må baseres på den kriminologiske forskning. Dennes praktiske betydning koncentrerer sig om studiet af den enkelte lovovertræders udvikling og prognose.

Grünhut's bog er rig på interessante enkeltheder og velovervejede betragtninger, som her kun har kunnet antydes. Den tager snarere for meget end for lidt med i behandlingen af hovedemnet, hvad der kan gøre den samlede læsning noget trættende. Som opslagsbog i læren om straffuldbyrdelse er den af høj kvalitet.

Stephan Hurwitz.

Frederic Wertham: DARK LEGEND. A Study in Murder. Victor Gollancz Ltd. London 1947. — 119 sider. Anm. af professor, dr. jur. Stephan Hurwitz.

I denne lille bog har den fremstående amerikanske psykiater, dr. *Frederic Wertham* givet en yderst interessant analyse af en ung italienskfødt drabsmand, der i en alder af 17 år har dræbt sin moder. Den pågældende, der i bogen kaldes *Gino*, skildres som en fin og blid ung mand, arbejdsom, afholdt, rolig og værdig i sit væsen. Morddåden, der er udført med brutal vildskab, står i den dybeste kontrast til hans personlighed, som psykiateren lærer den at kende. Efter at *Gino* er blevet dømt til anbringelse i et asyl for kriminelle sindssyge, sætter forf. sig for at udforske den dybere motivation, idet han er overbevist om, at gerningsmandens egen forklaring: at han har dræbt moderen, fordi hun har vanæret familien ved efter faderens død at indlade sig i forhold til hans svoger og senere til andre mænd, er en rationalisering, der dækker over ubevidste motiver.

Forf. gør klart rede for de ved undersøgelsens begyndelse foreliggende diagnostiske muligheder: skizofreni, manio-depressiv psykose, psykopati og tvangsneurose. Alle disse muligheder forkastes, efterhånden som undersøgelsen skrider frem. Ad de to sidstnævnte muligheder fremhæves henholdsvis, at handlingen ikke bundede i en karakterdefekt, men netop stod i modstrid med hans karakter, og at den neurotiske tvang typisk giver sig udslag i relativt uskadelige erstatningshandlinger, der medfører en vis afspænding, ikke i realisation af en voldsom forbrydelse.

Forklaringen af den begåede forbrydelse ses i en langvarig psykologisk proces, lejret omkring et ubevidst »Orestes-kompleks«: sønnens kærlighed til moderen (erotisk farvet, men ikke seksuel i ordets almindelige betydning), brydes med et pligtmæssigt følt krav om at straffe hende for »utroskab«, idet han efter faderens død, da han er 11 år, identificerer sig med denne. Hendes favorisering af elskerens på børnenes bekostning, fremkalder en jalousi, som han ikke er sig bevidst, men som omskrives til en følelse af had og hævn på grund af den vanære, hun tilføjer familien. Der udvikler sig en »katatym krise« af et nærmere beskrevet typisk forløb, kulminerende i mordet. Denne krise udmunder under hospitalsopholdet i en fuldkommen helbredelse, efter at han er kommet til erkendelse af, at grundlaget for hans hadindstilling var uholdbart.

Som det vil ses, hviler teorien på et psykoanalytisk grundlag. Udredningen holder sig dog fjernt fra de ekstremer og den tværsikkerhed, der præger adskillige lignende analyser. Den fremtræder som en vel underbygget hypotese, ikke som noget bevis. En skeptiker vil let kunne pege på svage punkter.

Fremstillingen yder i sin koncentrerede form flere værdifulde bidrag til kriminologien. Den giver således en sammenstilling af en række typiske træk hos modermorderen ifølge foreliggende erfaringer. Og den indeholder fine betragtninger over selve gerningens psykologi, idet forf. særlig interesserer sig for de faktorer, der udløser den latente spænding (som kan være tilstede hos mange, der aldrig bliver forbrydere) i drabshandlingen.

Dr. Wertham's bog er ikke blot retspsykiatrisk, men også litterært værdifuld. Forf. drager slående paralleller mellem den lille italienske morder og de store tragiske skikkelser i litteraturen om det samme emne: Orestes og Hamlet. Bogen er skrevet i et sprog, der gør det til en nydelse at læse den.

Stephan Hurwitz.

Felix Kersten: SAMTAL MED HIMMLER. Minnen från tredje riket 1939—1945. Ljus Förlag. Stockholm 1947.

Ethvert bidrag til belysning af de nazistiske storforbrydere, baseret på personligt kendskab til dem, har kriminalistisk interesse. Det er derfor ikke uden forventning, man læser den finske naturlæge *Felix Kersten's* memoirer, hvori han beretter om det intime kendskab, han som læge for *Heinrich Himmler* i mere end seks år fik til denne abnorme person og til en række andre nazispidser. Bogen er imidlertid en skuffelse. Skønt Kersten vil give det indtryk af, at Himmler gjorde ham til sin nære fortrolige og lod sig påvirke af ham i human retning, er det forbavsende, hvor få og magre træk han kan berette til levendegørelse og dyberegående karakteristik af Himmler. Den aller største del af fremstillingen handler om Kersten selv og søger at sætte den på forhånd mindre flatterende rolle, han har spillet i krigsårene som Himmler's yndling, i det gunstigst mulige lys.

Om Himmler får man at vide, at han betragtede sig selv som en reinkarnation af Henrik Fuglefænger, og at han dyrkede denne tyske middelalderlige fyrste side om side med Djingis-khan og Adolf Hitler. Overfor sidstnævnte savnede han ethvert spor af kritik. Han betragtede ham som en gud.

Himmler portrætteres nærmere således: »Han var ret mistroisk og hvad man kalder bondesnu. Han holdt meget af at tale med mig om landbrug og satte åbenbart pris på landlivet. Hans udseende forrødte intet om denne enkle smag. Han var yderst korrekt i sin beklædning og altid velplejet. Han var pedantisk og havde en god hukommelse for data. Han ville gerne prakke sine egne anskuelser på alle, som han kom i berøring med, tålte ingen modsigelser og bar nag til det yderste. Men han blev let rørt endog til tårer og kunne gøre hvad som helst af taknemlighed. Han var en god familjefader, varmt knyttet til hustru og børn«. Han havde altid fotografier med sig af sin familie og holdt af at have mange blomster i sit værelse.

Nærmere end til denne overfladiske beskrivelse når Kersten's analyse af Himmler ikke.

Af større interesse — omend som hele bogen af betinget troværdig-

hed — er et par oplysninger, han hævder at have modtaget af Himmler om *Adolf Hitler's* helbredstilstand og psyke (omtalte bog, s. 204—05). Herefter skal Hitler i sin soldatertid have pådraget sig syfilis. Tilfældet var ikke blevet ordentligt behandlet, og øjnene var blevet angrebet. Han var stadig i fare for at blive blind. Symptomer på sygdommen var begyndt at fremtræde på ny i 1937. I begyndelsen af 1942 var tilstanden blevet forværret, og efter en nøje undersøgelse stilledes diagnosen progressiv paralyse. Det fremgik også af den Kersten forelagte anamnese, at Hitler i nogle år havde været impotent. Han var ikke homoseksuel. Han fik seksuel tilfredsstillelse, når han talte overfor store tilhørermængder.

Hvad Kersten har at berette om førerkresens raceteorier, storrumsplaner osv. indeholder intet nyt. Og bogen har i det hele næppe fortjent at udkomme med forord af *Diderik Arup Seip*. Derimod står det ganske vist fast, at denne såvelsom talrige andre i krigens slutning blev reddet gennem en indsats, som det blev Kersten muligt at yde i kraft af sin særlige stilling.

S. H.

Leon Radzinowicz: A HISTORY OF ENGLISH CRIMINAL LAW AND ITS ADMINISTRATION FROM 1750. Volume 1: The Movement for Reform. Stevens & Sons Limited. London 1948. — 853 sider. Anm. af prof. dr. jur. Stephan Hurwitz.

Dr. *Radzinowicz* er den drivende kraft i det nye Department of Criminal Science ved Cambridge universitetets juridiske fakultet. Som udgiver af den betydningsfulde række publikationer *English Studies in Criminal Science* og af *The Journal of Criminal Science* og som forfatter af en række afhandlinger i disse publikationer har han slået sit navn fast blandt tidens førende kriminalister. I det ovenfor nævnte monumentale arbejde fremlægger han nu resultaterne af et mangeårigt studium af engelsk strafferets historie i nyere tid.

En første gennemlæsning af arbejdet giver et imponerende indtryk af omfanget af det materiale, der er inddraget under undersøgelsen, af de bibliografiske henvisningers fylde og nøjagtighed, af stoffets systematiske tilrettelægning og af den klarhed og det liv, der præger hele fremstillingen.

I et forord af Lord *Macmillan* fremhæves som det særegne ved værket, at det har sat sig som opgave at belyse strafferettens historiske udvikling ikke alene på grundlag af juridiske kilder, men først og fremmest ved at påvise sammenspillet mellem love og retsanvendelse på den ene side og på den anden side strømningerne i den offentlige mening, som de har givet sig tilkende i parlamentsdebatter og -betænkninger, faglitteratur, historisk og populær litteratur, samtidens aviser, tidsskrifter og korrespondance. Så vidt man kan dømme efter det foreliggende første bind af det samlede værk, er det lykkedes forfatteren at mestre denne opgave, som Lord *Macmillan* med rette betegner som herkulisk. Anmelderen mindes ikke at have læst nogen strafferetshistorisk fremstilling, der på een gang

borer så dybt og kaster et så forklarende lys over den epoke, det behandler, som dette første bind af *A History of English Criminal Law*.

Det tidsafsnit, der behandles, er det 18. århundrede og navnlig dettes sidste halvdel, men der foretages adskillige strejftog ind i de tilgrænsende epoker. Da det overvejende strafmiddel i den undersøgte periode var dødsstraf, bliver værkets emne først og fremmest denne strafart. Netop i det 18. århundrede skete der i England en meget stor forøgelse af antallet af dødsstrafforbrydelser. Forf. gør minutigst rede for denne udvikling, dens grunde og dens bedømmelse i samtiden og for den kritik og de tendenser, der omsider førte til en tilbagetrækning af afskrækkelsessystemet i dets mest brutale og stupide former.

Af megen interesse er forf.'s påvisning af sammenhængen mellem den materielle strafferets urimeligt vide anvendelse af dødsstraf og den samtidige liberalisme i processystemet. Engelsk ret anvendte i modsætning til den kontinentale ret ikke tortur og holdt sig i det hele fri af den inkvisitoriske procesmåde. Chancen for frifindelse blev derved større. Til gengæld blev strafanvendelsen strengere overfor dem, den ramte. Ved siden heraf fremdrages som forklarende momenter den svigtende politiorganisation og mangelen på et fængselsvæsen, der kunne muliggøre anvendelse af frihedsstraf i videre omfang. Alternativet var praktisk straffrihed eller død.

Blandt de love, der gennemgås, er den såkaldte *Waltham Black Act* af 1722 den mest betydningsfulde. Denne lov, der har navn efter stedet *Waltham* i *Hampshire*, hvor en række røverier blev begået af personer med sorte masker etc., betegner kulminationen i den kritikløse, uforholdsmæssige foreskrevet af dødsstraf. Den rammer efter loven ikke blot — og altid som eneste mulighed — røveri, vold, tyveri, afpresning og lignende, men også sådanne delikter som ødelæggelse af træer, fiskedamme, beskadigelse af husdyr og lignende bøllestreger. Med denne lov blev i løbet af det 18. århundrede ca. 150 nye gerningsindhold gjort til genstand for lovens yderste straf.

Udviklingen kan jo imidlertid ikke bedømmes alene på grundlag af lovene. Afgørende er rets anvendelsen. Forf. behandler og dokumenterer indgående, hvorledes lovens ubetingede afskrækkelsesnormer modificeres gennem indskrænkende fortolkninger ved domstolene. Det er en kendt sag, at jury'erne omgik dødsstrafbestemmelserne for tyverier af ting over en vis meget ringe værdi ved gennem »from mened« at vurdere stjålne effekter over denne værdigrænse til en lavere værdi end den virkelige, og der anføres groteske eksempler herpå. Men i det hele førte de rigoristiske lovbud til en formalistisk rets anvendelse, hvor enhver formalitetsfejl eller sproglig afvigelse i anklage m. v. fra lovens ord blev benyttet som påskud for frifindelse. På den anden side ramte i mangfoldige tilfælde dødsstraffen virkelige bagatelforseelser, ofte med ganske unge mennesker eller rene børn som gerningsmænd. Den udstrakte benådningspraksis, som systemet nødvendiggjorde, øgede ujævnheden og usikkerheden i praksis. Epoken er præget af drakoniske straffe side om side med frifindelser, benådningspraksis og svigtende forfølgning, der neutraliserer den afskrækkelseeffekt, som lovgivningen tilsigter.

Forf. helliger selve eksekutionerne indgående opmærksomhed. Man finder her en sammenfatning af alle tilgængelige oplysninger om henrettelsernes antal, udførelsesmåderne, transporterne til retterstedet, publikums reaktioner o. s. v. Det ofte citerede tal af 72.000 henrettelser under Henry VIII kan være rigtigt, men er ikke tilstrækkeligt historisk underbygget. Derimod viser en række senere undersøgelser på grundlag af aktstykker i enkelte retskrese pålidelige tal, hvorfra der kan sluttes med en vis sikkerhed til England som helhed i samme perioder. Herefter skal der eksempelvis alene i året 1598 være afsagt henimod 3000 dødsdomme i England (der dog langt fra alle er blevet eksekveret). Det vides nu, at der i årene 1607—1616 blev henrettet 1408 lovovertrædere alene i London og Middlesex, altså ca. 140 om året. I 1785 blev 97 personer henrettet indenfor samme område. Til sammenligning anføres, at antallet af lovovertrædere, der i 1938 i *hele* England og Wales blev dømt til døden, var 22, hvoraf 8 blev henrettet.

Det billede, der gennem en lang række samtidige kilder gives (s. 165 ff.) af de dødsdømtes ophold i Newgate før eksekutionen med besøg af venner og nysgerrige, spisen og drikken ofte udartende til orgier, af de offentlige processioner omkring de dødsdømtes kærre på vejen til Tyburn galgen, folkeforlystelserne omkring henrettelsesstedet, de dømtes optræden og taler under galgen, genoplivelsesforsøg, m. v. sammenfatter og supplerer mangfoldige fra andre fremstillinger kendte oplysninger på en måde, der efterlader et stærkt indtryk af de offentlige henrettelsers makabre og forrående skuespil. I et følgende kapitel om kvalificerede dødsstraffe gives love og domme, der hører til de rystende vidnesbyrd om, hvad der i den officielle retfærdigheds navn og under påberåbelse af bibelen er blevet udtænkt og udøvet af sadistisk grusomhed for nogle få århundreder siden i civilisationens centrum.

Efter gennemgangen af lovgivning og retsanvendelse følger omfattende redegørelser for de litterære og politiske bidrag til bedømmelse og reform. Det er bemærkelsesværdigt, at der side og side med reformtanker fremkommer skrifter fra ansete jurister, der går ind for skærpelse af den allerede foreliggende barbariske lovgivning, for mere udstrakt og udpønsket anvendelse af pinsler i forbindelse med dødsstraf, der i sig selv har vist sig utilstrækkelig, og for afskaffelse af benådninger, eller i hvert fald for opretholdelse af det gældende vide dødsstrafs-system. Overfor denne af forf. som »the doctrine of maximum severity« karakteriserede retning vinder dog efterhånden, uhyre langsomt og moderat, reformbevægelsen frem. Fra pionerer som Thomas More og Bacon følger vi vejen frem over Montesquieu, Beccaria, William Eden, Samuel Romilly og Jeremy Bentham til Sir Robert Peel's praktisk politiske gennemførelse af dødsstraffens begrænsning. Fremstillingen, der også har vigtige udløbere til oplysningstidens kontinentale landvindinger for en ny kriminalpolitik, er i højeste grad læseværdig. Den giver et levende indtryk af, at det mere var effektivitetstanken end rent humane bestræbelser, der prægede reformbevægelsen. De former for frihedsstraf, deportation m. v., der foresloges i stedet for dødsstraf, er ofte af en karakter, der må forekomme — og også var tænkt som — værre end døden.

Der kan ikke her gås ind på enkeltheder i denne særdeles omfattende og indtrængende fremstilling af reformbevægelsens historie. Opmærksomheden kan særlig henledes på redegørelsen for Dr. Dodd-sagen (s. 450 ff.), hvor dødsstraffens urimelighed mere end i nogen anden enkeltsag vakte den offentlige mening til erkendelse og protest. Som så ofte før og siden i reformbevægelsens historie blev her et konkret tilfælde murbrækker for teoriens angreb på et bestående uholdbart system.

Man må nu med den største interesse afvente Dr. Radzinowicz's fortsættelse af det påbegyndte storværk.

Stephan Hurwitz.

J. V. Barry and G. W. Paton, assisted by G. Sawyer: AN INTRODUCTION TO THE CRIMINAL LAW IN AUSTRALIA. Macmillan and Co. London 1948.

I den værdifulde serie English Studies in Criminal Science er som sjette bind udkommet en redegørelse for australsk strafferet, udarbejdet af professor *Paton* ved Melbourne's universitet i forening med højesteretsdommer *Barry*, Supreme Court of Victoria.

Efter en historisk indledning, der bl. a. giver oplysning om de vanskeligheder, der på grund af forskellige territoriers benyttelse som deportationssteder mødte indførelsen af jury-institutionen, gennemgås de australske retskilder, som dels består i engelsk common law, dels i særlige statutes. Det fremhæves, at de kriminalretlige hovedprincipper som regel er identiske med de i britisk ret akcepterede, og der gøres i enkeltheder rede for særbestemmelser af almindelig og speciel karakter.

Fremstillingen yder bidrag til det sammenlignende kriminalstudium, men har mere lokal end almen kriminalistisk interesse.

S. H.

Henry Slessor: THE ADMINISTRATION OF THE LAW. Hutchinson's University Library. London 1948.

Som første bind i en ny række kortfattede fremstillinger af engelsk ret tilrettelagt for videre krese end juridiske fagstuderende er udsendt en bog af den tidligere Lord Justice of Appeal Sir *Henry Slessor* om the administration of the law. Bogen, der er forsynet med forord af professor *E. C. S. Wade*, Cambridge, gennemgår hovedpunkter af den civile og kriminelle retspleje og bringer herunder en oversigt over domstolsorganisationen. Den er let skrevet og let læst. Som introduktion til et studium af den britiske kriminalproces vil nordiske læsere dog formentlig have større udbytte af at gøre sig bekendt med allerede foreliggende mere overskuelige redegørelser, f. eks. *C. F. Hadding's* oversigter over britisk proces i Svensk Juristtidning 1948, s. 413 ff. og s. 545 ff.

S. H.

Tidsskrifter.

SVENSK JURISTTIDNING. Årg. 34, häft 1, januari 1949.

Tidsskriftet mindes prof. *Ernst Kallenberg* ved at offentliggøre et foredrag *Om brott och straff*, som han holdt i 1941 i Lund. Foredraget trækker kriminalrettens grundbegreber og problemstilling instruktivt op uden at bringe nye synspunkter. — Overlægerne *R. Lindqvist* og *L.-I. Lundström* gør rede for de svenske mentalundersøgelser efter ikrafttrædelsen den 1. januar 1946 af de nye bestemmelser i SL 5:5 og 5:6. Bristen på kvalificerede retspsykiatere fremhæves. Det antages, at antallet af fuldstændige retspsykiatriske undersøgelser kan indskrænkes, og der rejses spørgsmål om videregående ændringer i den retspsykiatriske organisation, der nu befinder sig i en kritisk tilstand. — Hæftet bringer indgående anmeldelser af Ivar Strahl's og Hans Thornstedt's skrifter om formueforbrydelser og företageransvar ved henholdsvis prof. *Ragnar Bergendal* og prof. *Ivar Agge* — Justitsminister *Herman Zetterberg's* redegørelse i rigsdagen for udviklingen i den svenske kriminalitet gengives. Zetterberg fremlægger her et interessant statistisk materiale. Som helhed er kriminaliteten efter øgning under den anden verdenskrig nu i tilbagegang. — Endelig bringer heftet de sagkyndige bedømmelser af Ivar Strahl's kvalifikationer som ansøger til strafferetsprofessoratet i Uppsala.

S. H.

JURISTEN.

1'ste nummer af Juristen for 1949 indeholder en artikel af statsadvokaterne *H. Olafsson* og *A. Bach* om det aktuelle emne: »Tiltalefrafald«, et emne, som fra svensk side er blevet behandlet af riksåklagaran *Maths Heuman* i »Svensk Juristtidning« 1948 p. 321 flg. Efter en redegørelse for de bestemmelser, der hjemler anklagemyndighedens forskellige led bemyndigelse til at frafalde tiltale, derunder »på grund af bevisets stilling«, omtales den kontrol, der haves med, at beslutninger om tiltalefrafald kun bliver truffet i de tilfælde, hvor det er ret og rimeligt. Forfatterne anser adgangen til at påklage en af statsadvokaten truffen afgørelse — til rigsadvokaten og justitsministeriet — for tilstrækkelig beskyttelse mod misbrug og mod urigtige afgørelser og forkaster de andre kontrolforslag, der fra forskellig side har været fremsat, herunder forslag om offentlighed med hensyn til afgørelserne, om indførelse af en subsidær privat påtaleret, om lægmænds medvirken ved afgørelserne, og om indførelse af en »justitiekansler« eller »justitieombudsmand«, som efter forfatterens mening vil blive indrangeret som et yderligere — og unødvendigt — led i anklagemyndigheden. Derimod opkaster forfatterne spørgsmålet om, hvorvidt de bestående kontrolbestemmelser måtte kunne udbygges f. eks. ved udvidet anvendelse af retslig forundersøgelse, forinden tiltalespørgsmålet blev løst.

Thorkild Roepstorff.